สวนพฤกษศาสตร์ภาคกลาง (พุแค)

Central Botanical Garden (Pukae)



เอื้องโมก *Papilionanthe teres* Schltr.



สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้ และพันธุ์พืช
Forest and Plant Conservation office
กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช
Nation Park, wildlife and Plant
Conservation Department



ประวัติความเป็นมา (Background)

สวนพฤกษศาสตร์ภาคกลาง (พุแค) ประชาชนในจังหวัดใกล้เคียงมักนิยมเรียกว่า **"สวนสวรรค์"** เพราะเล่ากันว่าสวนแห่งนี้มีดอกไม้ป่าที่สวยงามออกดอกบานสะพรั่งส่งกลิ่นหอมอบอวนเหมือนนิยายโบราณที่มีเทพบุตร และ นางเทพอัปสรมาร่ายรำเก็บดอกไม้ในป่าชื่นชมพรรณไม้นานาชนิดด้วยความรื่นรมย์ ดุจสวนสวรรค์ชั้นวิมาน กรมป่าไม้ได้เข้ามาดำเนินการจัดตั้งสวนสวรรค์ให้เป็นสวนพฤกษศาสตร์ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2484 โดยได้ดัดแปลงสภาพพื้นที่เดิมที่มีสภาพเป็นป่าดิบแล้งมีพรรณไม้พื้นล่างเต็มไปด้วยหนาม เถาวัลย์ ฯลฯ ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่นให้เป็นสถานที่สำหรับปลูกรวบรวมพรรณไม้นานาชนิดทั้งที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศและต่างประเทศอย่างเป็นหมวดหมู่ แต่การดำเนินงานในระยะเริ่มแรกยังไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณจวบจนถึงปี พ.ศ. 2492 จึงได้รับการจัดสรรงบประมาณมาดำเนินการเป็นปีแรก และได้ทำพิธีเปิดสวนพฤกษศาสตร์แห่งนี้อย่างเป็นทางการในวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2493 เป็นวันสถาปนากรมป่าไม้ครบรอบปีที่ 54 จึงถือได้ว่าสวนพฤกษศาสตร์ภาคกลาง (พุแค) เป็นสวนพฤกษศาสตร์แห่งแรกของประเทศไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้เคยเสด็จพระราชดำเนิน และทรงปลูก **"ต้นรัง"** ไว้ เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2511 ปัจจุบันต้นรังที่ทรงปลูกเจริญเติบโตผลิดอกออกผลสมบูรณ์ดีนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณที่ได้พระราชทาน **" ต้นไม้ของพ่อ "** ไว้เป็นศิริมงคลยิ่งแก่สวนพฤกษศาสตร์แห่งนี้

Central Botanical Garden (Pukae) is a place where people in Saraburi province or families called "Paradise Garden" because there are many beautiful forest flowers with good smell. It looks like the tale in folk about god and angle were dancing and keep flower or fruit in the forest. They admired many flowers and plants happily in paradise graden. Royal Forest Department had established it to botanical garden by adjusting original area which is dry evergreen forest in 1941. At that time there are many plants which has prickle and climber. It' s Changed to place with many categories of plants from Thailand and abroad. However, at first time budget weren' t arranged, until 1949 budget was managed in the first year. Botanical garden was opened formally in September 18, 1950 which is birthday in 54 years of Royal Forestry Department. So Central Botanical Garden (Pukae) is the first one of Thailand and King Bhumibol used to come and grow the *Shorea sisamensis* Miq. On September 8, 1968 Now, This plant is growing up and produce completed flower and fruit. It' s "plant of father" from King which is the best thing of this garden.



วัตถุประสงค์ (Objectives)

1. เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมตัวอย่างพืชทุกชนิด ทั้งที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศและต่างประเทศไว้อย่างเป็นหมวดหมู่สำหรับค้นคว้าวิจัยทางด้านพฤกษศาสตร์
To be source in gathering many categories of original plants from Thailand and aboard. It is benefit to botanical research, and concern.
2. เพื่อเป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุกรรมพืชที่มีคุณค่าหายาก และใกล้จะสูญพันธุ์ให้สามารถเจริญเติบโต และแพร่ขยายพันธุ์เพิ่มจำนวนได้มากขึ้น
To be source of conservation toward genetic plant which has value, rare and endanger for higher growing.
3. เพื่อเป็นสถานที่ปลูกรวบรวมพรรณไม้ที่มีคุณค่า และความสำคัญ ในด้านต่าง ๆ เช่น สมุนไพร พืชให้สี พืชมีพิษ ฯลฯ เพื่อศึกษาค้นคว้าวิจัย และนำมาใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม
To be place for gathered planting which has value and importance such as herb, plant colour, pant to poison etc. This is to research and get suitable benefit.
4. เพื่อเป็นสถานที่สำหรับศึกษาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของนักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชนทั่วไปก่อให้เกิดจิตสำนึกและเห็นคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
To be place for studying the natural environment of student and people. This is to higher conscious and set value of important the natural and environmental source.
5. เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่และให้บริการความรู้ในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับพืช
To be source to distribute and service knowledge about various plants.
6. เพื่อเป็นสถานที่สำหรับพักผ่อนหย่อนใจ
To be place of relax.





สวนพฤกษศาสตร์ภาคกลาง (พุแค)

แผนผัง วงศ์ต่าง ๆ และอาคารอำนวยความสะดวก Map of family and building
สวนพฤกษศาสตร์ภาคกลาง (พุแค) จังหวัดสระบุรี
เนื้อที่ 5,321 ไร่ มาตราส่วน 1:10,000

เครื่องหมายในแผนผัง

1 วงศ์ยางนา Dipterocarpaceae
2 วงศ์ปีบ Bignoniaceae
3 วงศ์ส้ม Rutaceae
4 วงศ์ชมพู่ Myrtaceae
5 วงศ์สมอ Combretaceae
6 วงศ์ตะคร้ำ Burseraceae(Lamiaceae)
7 วงศ์กระเพรา Labiatae
8 วงศ์ตะแบก Lythraceae
9 วงศ์มะม่วง Anacardiaceae
10 วงศ์มะเกลือ Ebenaceae
11 วงศ์ไทร Moraceae
12 วงศ์งิ้ว Bombacaceae
13 วงศ์ตะขบป่า Flacourtiaceae
14 วงศ์ลำไย Sapindaceae
15 วงศ์ส้าน Dilleniaceae
16 วงศ์ลั่นทม Apocynaceae
17 วงศ์มังคุด Guttiferae(Clusiaceae)
18 วงศ์ปอ Tilliaceae
19 วงศ์สำโรง Sterculiaceae
20 วงศ์ชบา Malvaceae
21 วงศ์กระโดน Lecythidaceae
22 วงศ์สะเดา Meliaceae
23 วงศ์ถั่ว Leguminosae
24 วงศ์เปล้า Euphorbiaceae
25 วงศ์เข็ม Rubiaceae
26 บ้านพักนักท่องเที่ยว
27 วงศ์พริกไทย Piperaceae
28 วงศ์กระดังงา Annonaceae
29 วงศ์จำปี Magnoliaceae
30 ลั่นทม
31 ไม้อเนกประสงค์กินได้
32 วงศ์ขิง ข่า Zingiberaceae
33 วงศ์หญ้า ไผ่ Gramineae(Poaceae)
34 วงศ์ปาล์ม Palmae(Aracaceae)
35 วงศ์ปรง Cycadaceae
36 สมุนไพร Medicinal Plants
37 ไม้ในวรรณคดี Literary Plants
38 วงศ์กุหลาบ Rosaceae
39 วงศ์มัน Dioscoreceae
40 วงศ์อบเชย Lauraceae
41 อาคารสำนักงาน Office
42 ร้านอาหาร
43 เรือนเพาะชำ Nursery
44 บ้านพักพนักงาน
45 บ้านพักข้าราชการ
46 ไม้หอม
47 พิพิธภัณฑ์ 2
48 พิพิธภัณฑ์ 1
49 ไม้มงคล
50 ไม้มงคลพระราชทาน
51 ไม้พุทธประวัติ
52 ไม้ตามทิศ
53 ดอกเข้าพรรษา
54 ไม้เกียรติประวัติ



พิมพ์ที่ หจก.โรงพิมพ์สระบุรี โทร. 036-211961, 312960

ที่ตั้ง (Location)

ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าพระพุทธบาท - พุแค ต.พุแค อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.สระบุรี มีพื้นที่ประมาณ 5,321 ไร่ ริมถนนพหลโยธินสายกรุงเทพฯ - ลพบุรี ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 124 กม.

It is location in area of national reserve forest called Praputtabat - Pukae, Pukae Sub - district, Chalermprakiat district, Saraburi province. There are about 5,321 rai, close to Paholyothin Rd. root of Bangkok - Lopburi, far from Bangkok about 124 kms.





สถานที่ติดต่อ (Address)

สวนพฤกษศาสตร์ภาคกลาง (พุแค)

ต.พุแค อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.สระบุรี 18240
โทร. / แฟกซ์ 0-3634-7457 (จันทร์ - เสาร์)

Central Botanical, Chalemprakiat, districk, Saraburi province 18240 Tel. / FAX . 0-3634-7457 (Monday - Saturday)

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

ถ.พหลโยธิน จตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทร. 0 -2561-4292-3 ต่อ 922 (เวลาราชการ)

National Park, wildlife and Plant Conservation Department, Pholyothin Road, Ladyao, Chatuchak, Bangkok Thailand.10900

Tel. 0-2561-4292-3 ต่อ 922 (Official time)



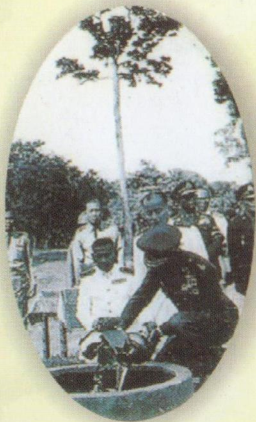

สวนพฤกษศาสตร์ภาคกลาง (พุแค)
Central Botanical Garden (Pukae)



ช้างกระ *Rhynchostylis gigantea*



สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้ และพันธุ์พืช
Forest and Plant Conservation office
กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช
Nation Park, Wildlife and Plant Conservation Department



ประวัติความความเป็นมา
Background

สวนพฤกศาสตร์ภาคกลาง (พุแค) ประชาชนในจังหวัดสระบุรี และจังหวัดใกล้เคียงมักนิยมเรียกว่า "สวนสวรรค์" เพราะเล่ากันว่าสวนแห่งนี้มีดอกไม้ป่าที่สวยงามออกดอกบานสะพรั่งส่งกลิ่นหอมอบอวนเหมือนนิยายโบราณที่มีเทพบุตร และนางเทพอัปสรมาร่ายรำเก็บดอกไม้ในป่าชื่นชมพรรณไม้นานาชนิดด้วยความรื่นรมย์ ดุจสวนสวรรค์ชั้นวิมานกรมป่าไม้ได้เข้ามาดำเนินการจัดตั้งสวนสวรรค์ให้เป็นสวนพฤกษศาสตร์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2484 โดยได้ดัดแปลงสภาพพื้นที่เดิมที่มีสภาพเป็นป่าดิบแล้งมีพรรณไม้พื้นล่างเต็มไปด้วยหนาม เถาวัลย์ ฯลฯ ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่นให้เป็นสถานที่สำหรับปลูกรวบรวมพรรณไม้นานาชนิดทั้งที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศและต่างประเทศอย่างเป็นหมวดหมู่แต่การดำเนินงานในระยะเริ่มแรกยังไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณจวบจนถึงปีพ.ศ. 2492 จึงได้รับการจัดสรรงบประมาณมาดำเนินการเป็นปีแรก และได้ทำพิธีเปิดสวนพฤกษศาสตร์แห่งนี้อย่างเป็นทางการในวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2493 ซึ่งเป็นวันสถาปนากรมป่าไม้ครบรอบปีที่ 54 จึงถือได้ว่าสวนพฤกษศาสตร์ภาคกลาง (พุแค) เป็นสวนพฤกษศาสตร์แห่งแรกของประเทศไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้เคยเสด็จพระราชดำเนิน และทรงปลูก"ต้นรัง" ไว้เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2511 ปัจจุบันต้นรังที่ทรงปลูกเจริญเติบโตผลิตดอกออกผลสมบูรณ์ดีนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณที่ได้พระราชทาน "ต้นไม้ของพ่อ" ไว้เป็นศิริมงคลยิ่งแก่สวนพฤกษศาสตร์ แห่งนี้

Central Botanical Garden (Pukae) is a place where people in Saraburi province or families called "Paradise Garden" because there are many beautiful forest flowers with good smell. It looks like the tale in folk about god and angle were dancing and keep flower or fruit in the forest. They admired many flowers and plants happily in paradise graden. Royal Forest Department had established it to botanical garden by adjusting original area which is dry evergreen forest in 1941. At that time there are many plants which has prickle and climber.It 's changed to place with many categories of plants from Thailand and abroad. However, at first time budget weren 't arranged, until 1949 budget was managed in the first year. Botanical garden was opened formally in September 18, 1950 which is birthday in 54 years of Royal Forestry Department. So Central Botanical Garden (Pukae) is the first one of Thailand and King Bhumibol used to come and grow the *Shorea sisamensis* Miq. On September 8, 1968 Now, This plant is growing up and produce completed flower and fruit. It 's "plant of father" from King which is the best thing of this garden.

วัตถุประสงค์
Objectives.

1.เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมตัวอย่างพืชทุกชนิดทั้งที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศ และต่างประเทศไว้อย่างเป็นหมวดหมู่สำหรับค้นคว้าวิจัยทางด้านพฤกษศาสตร์

To be source in gathering many categories of original plants from Thailand and aboard. It is benefit to botanical research, and concern.

2.เพื่อเป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุกรรมพืชที่มีคุณค่าหายาก และใกล้จะสูญพันธุ์ให้สามารถเจริญเติบโต และแพร่ขยายพันธุ์เพิ่มจำนวนได้มากขึ้น

To be source of conservation toward genetic plant which has value, rare and endanger for higher growing.

3.เพื่อเป็นสถานที่ปลุกรวบรวมพรรณไม้ที่มีคุณค่า และความสำคัญในด้านต่างๆ เช่น สมุนไพร พืชที่ให้สี พืชมีพิษ ฯลฯ เพื่อศึกษาค้นคว้าวิจัย และนำมาใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม

To be place for gathered planting which has value and importance such as herb, plant colour, pant to poison etc. This is to research and get suitable benefit.

4.เพื่อเป็นสถานที่สำหรับศึกษาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของนักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชนทั่วไปก่อให้เกิดจิตสำนึกและเห็นคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

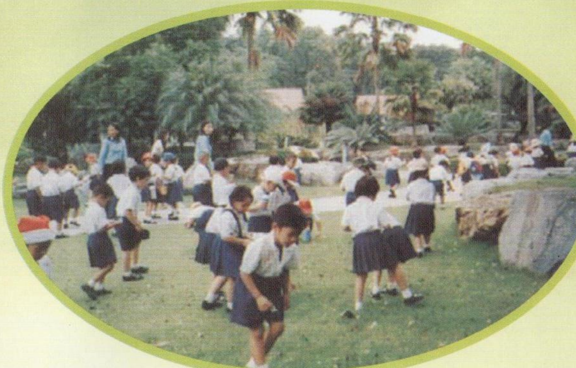
To be place for studying the natural environment of student and people. This is to higher conscious and set value of important the natural and environmental source.

5.เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่และให้บริการความรู้ในด้านต่างๆเกี่ยวกับพืช

To be source to distribute and service knowledge about various plants.

6.เพื่อเป็นสถานที่สำหรับพักผ่อนหย่อนใจ

To be place of relax.



ที่ตั้ง
Location

ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าพระพุทธบาท-พุแค ต.พุแค อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.สระบุรี มีพื้นที่ประมาณ 5,321 ไร่ ริมถนนพหลโยธิน สายกรุงเทพฯ - ลพบุรี ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 124 กม.

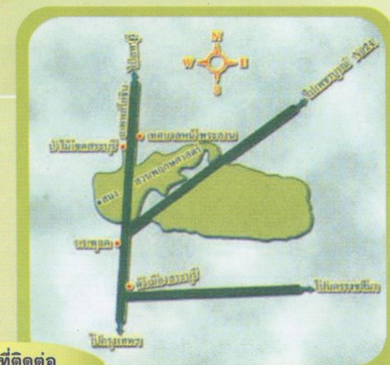
It is location in area of national reserve forest called Praputtabat-Pukae, Pukae Sub-district, Chalermprakiat distrct, Saraburi province. There are about 5,321 rai, close to Paholyothin road, root of Bangkok - Lopburi, far from Bangkok about 124 kms.

สวนพฤกษศาสตร์
Botanical Garden

สวนพฤกษศาสตร์ (Botanical Garden) หมายถึง สวนที่จัดสร้างขึ้นเพื่อรวบรวมตัวอย่างพืชทุกชนิดทั้งที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศและต่างประเทศ ไว้อย่างเป็นหมวดหมู่ โดยทั่วไปมักจัดจำแนกตามวงศ์สกุล และชนิดของพันธุ์ไม้ เพื่อการอนุรักษ์และศึกษาค้นคว้าทางด้านพฤกษศาสตร์และศาสตร์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับพืช ตลอดจนใช้เป็นสถานที่สำหรับพักผ่อนหย่อนใจ

Botanical garden is a place where growing native and exotic tree, shrub, repen, with arrangement by family and genus. The purpose of botanical garden are research, conservation and recreation.





สถานที่ติดต่อ
Address

- สวนพฤกษศาสตร์ภาคกลาง (พุแค) ต.พุแค อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.สระบุรี 18240
  โทร.0-3634-7457 (จันทร์ - เสาร์)
  Central Botanical, Chalemprakiat, districk, Saraburi province 18240
  Tel. FAX 0-3664-7457 (Monday - Saturday)
- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ถ.พหลโยธิน จตุจักร กรุงเทพฯ 10900
  โทร. 0-2561-4292-3 ต่อ 922 (เวลาราชการ)
  National Park, Wildlife and Plant Conservation Department, Pholyothin Road, Ladyao, Chatuchak, Bangkok Thailand. 10900
  Tel. 0-2561-4292-3 ต่อ 922 (Official time)

ชื่อพรรณไม้
Plant name



ป้ายชื่อพรรณไม้ ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1. ชื่อพื้นเมือง (Vemacular name) เป็นชื่อภาษาไทย ที่เรียกกันเฉพาะท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งเท่านั้น

2. ชื่อพฤกษศาสตร์ (Botanical name)เป็นชื่อภาษาอังกฤษ ที่มีรากศัพท์มาจากภาษาลาติน ที่เรียกกันเป็นสากลทั่วโลก ประกอบด้วยคำ 2 คำ คำแรกคือ ชื่อ สกุล(Generic name) เขียนขึ้นต้นด้วยอักษรตัวใหญ่ และคำที่ 2 คือ คำระบุชนิด (Specific epithet) เขียนด้วยอักษรตัวเล็กทั้งหมด ชื่อพฤกษศาสตร์ที่สมบูรณ์จะต้องมี 3 ส่วน คือ ชื่อผู้ตั้งชื่อพืชชนิดนั้น (Author name) เขียนขึ้นต้นด้วยอักษรตัวใหญ่

3. ชื่อวงศ์ (Family name) เป็นชื่อที่บอกหมวดหมู่ในวงศ์ของพืชนั้นๆ

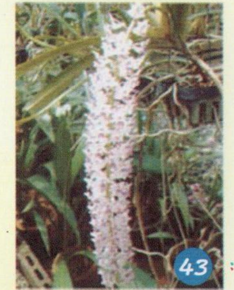
Plant name is divided in three parts

- Part one is vemacular name.
- Part two is botanical name.
- Part three is family name.








ไอยเรศ
Rhynchostylis retusa


เหลืองอินเดีย
Tabebuia chrysantha

วงศ์ต่างๆและอาคารอำนวยความสะดวก
Familys and Building

1	วงศ์ยางนา Dipterocarpaceae	14	วงศ์ลำใย Sapindaceae	27	วงศ์พริกไทย Piperaceae	40	วงศ์อบเชย Lauraceae
2	วงศ์ปีบ Bignoniaceae	15	วงศ์ส้าน Dilleniaceae	28	วงศ์กระดังงา Annonaceae	41	สำนักงาน Office
3	วงศ์ส้ม Rutaceae	16	วงศ์ลั่นทม Apocynaceae	29	วงศ์จำปี Magnoliaceae	42	ร้านอาหาร
4	วงศ์ชมพู่ Myrtaceae	17	วงศ์มังคุด Guttiferae	30	วงศ์บัวสาย Nymphaeaceae	43	เรือนเพาะชำ Nursery
5	วงศ์สมอ Combretaceae	18	วงศ์ปอ Tilliaceae	31	วงศ์บัวหลวง Nelumbonace	44	บ้านพักพนักงาน
6	วงศ์ตะคร้ำ Burseraceae	19	วงศ์สำโรง Sterculiaceae	32	วงศ์ขิง ข่า Zingiberaceae	45	บ้านพักข้าราชการ
7	วงศ์กระเพรา Labiatae (Lamiaceae)	20	วงศ์ชบา Malvaceae	33	วงศ์หญ้าไผ่ Gramineae (Poaceae)	46	ศูนย์บริการ
8	วงศ์ตะแบก Lythraceae	21	วงศ์กระโดน Lecythidaceae	34	วงศ์ปาล์ม Palm (Aracaceae)	47	พิพิธภัณฑ์ 2
9	วงศ์มะม่วง Anacardiaceae	22	วงศ์สะเดา Meliaceae	35	วงศ์ปรง Cycadaceae	48	พิพิธภัณฑ์ 1
10	วงศ์มะเกลือ Ebenaceae	23	วงศ์ถั่ว Leguminosae	36	สมุนไพร Medicinal Plants	49	ไม้มงคล
11	วงศ์ไทร Moraceae	24	วงศ์เปล้า Euphorbiaceae	37	ไม้ในวรรณคดี Literary Plants	50	ไม้มงคลพระราชทาน
12	วงศ์งิ้ว Bombacaceae	25	วงศ์เข็ม Rubiaceae	38	วงศ์กุหลาบ Rosaceae		
13	วงศ์ตะขบป่า Flacourtiaceae	26	วงศ์ทะเล Casuarinceae	39	วงศ์มัน Dioscoreaceae		


พู่ชมพู
Calliandra haematocephala


หางนกยูงฝรั่ง
Delonix regia


โมกราชินี
Wrightia sirikitiae


ปออีเก้ง
Pterocymbium tinctorium


โสกพวง
Brownea ariza


หนามแดง
Carissa carandas

อะไร ที่ไหนในสวนพฤกษศาสตร์

What and Where ?



งิ้วบ้าน
Bombax ceiba



กระเทียมเถา
Pachyptera hymenaea



เข็มแสด
Ascocentrum miniatum



เอื้องผึ้ง
Dendrobium lindleyi



กุหลาบนางรอง
Aerides houlletiana



สีฟันคนทา
Harrisonia perforata



โมกเหลือง
Wrightia virdiflora



หิรัญญิการ์
Beaumontia grandiflora